

Lausunto

30.01.2026

Asia: VN/3386/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

Kommentit nykytilaan

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry, myöhempanä EETU, ottaa kantaa nykytilanteeseen pääasiassa eläkkeellä olevien näkökulmasta.

Suomessa on toimiva, vakaa ja luotettava työeläkejärjestelmä. Järjestelmä perustuu työeläkemaksuihin, rahastointiin ja työeläkevakuutusyhtiöiden itsenäiseen rooliin. Mallin toimivuus on tunnustettu myös kansainvälisessä vertailussa. Esimerkiksi eri maiden eläkejärjestelmiä koskevassa Mercer CFA Institute Global Pension Index -vertailussa Suomi oli edelleen hyvällä, 8. sijalla vuonna 2025. Eläkejärjestelmä nauttii myös kansalaisten keskuudessa luottamusta.

Eläkejärjestelmän kestävyys ja väestön ikääntymiseen liittyvät pelot julkisessa keskustelussa ovat olleet osin yliampuvia. Kun otetaan huomioon eläkeiän nousu ja työperäisen maahanmuuton kasvu, käy ilmi, että työikäinen väestö kasvaa. Väestön nopein ikääntymisvaihe on jo ohi. Suurimmat, vuosina 1945–1949, syntyneet ikäluokat, ovat jo siirtyneet eläkkeelle.

Yhdessä pitkään jatkuneen heikon taloustilanteen (talouskasvun puute) ja julkisen sektorin velkaantumisen sekä huoltosuhteen heikkenemisen kanssa kokonaistilanne on haastava, vaikka työeläkejärjestelmä itsessään on toimiva. Rahoituspohjaa vahvistavat uudistukset ovat siksi tarpeellisia.

Eläkejärjestelmään liittyy myös muita kehittämistarpeita. Yksi keskeisimmistä uudistustarpeista liittyy eläkkeensaajien tuloeroihin ja sukupuolten välisiin eläke-eroihin. Eläketurvakeskuksen mukaan vuonna 2024 miesten keskieläke oli 2 349 euroa kuukaudessa ja naisten 1 893 euroa. Sukupuolten välisen eläke-eron taustalla on useita tekijöitä, joihin vastaaminen edellyttää muutakin

kuin eläkejärjestelmän uudistamista. Eroa tulee tasoittaa keskittymällä työelämän, ja erityisesti palkka-tasa-arvon, parantamiseen. EETU painottaa, että samasta työstä samalla työkokemuksella sekä työpanoksella tulee saada sama palkka riippumatta sukupuolesta. Yhtenä ratkaisuna on perhevapaa-uudistus, joka tasaa perheen perustamisen vaikutuksia työuraan, mutta sen tulokset nähdään merkittävämmiin vasta tulevaisuudessa.

Vaikka työeläkkeen varassa elävien taloudellinen hyvinvointi on pitkällä aikavälillä parantunut, eläkeläisten keskuudessa köyhyys on edelleen ongelma. Vanhuuseläkkeen saajalla ei usein ole juuri mahdollisuuksia lisätä tulojaan, jolloin eläköityessä saatu eläkekertymä on indeksikorotuksen varassa. Eurostatin määritelmän mukainen pienituloisuuden raja (60 % mediaanista) oli yhden hengen taloudelle noin 18 310 euroa vuodessa (tulot 1 530 euroa/kk) vuonna 2024. Eläkeläisistä tämän rajan alle jäi noin kolmannes, naisista 38 % ja miehistä 28 %. Sosioekonomisista ryhmistä pienituloisia on lukumäärällisesti eniten juuri eläkeläisten ryhmässä, vuoden 2023 lopussa 231 000 henkeä.

Lakisääteisen työeläkejärjestelmän lisäksi olisi hyvä, mikäli kansalaiset varautuisivat eläkeikaan ja yleensä taloudellisiin muutoksiin myös muulla tavoin mahdollisuuksiensa mukaan. Kuluneen vuosituhannen aikana yksityisen eläkevakuutuksen verovähennyksiä ja etuja on vähitellen poistettu. Vuoden 2027 alusta alkaen verovähennys poistuu kokonaan. Aikanaan, kun yksityinen eläkevakuutus tulee maksuun, joutuu siitä silti maksamaan ansiotuloveroa. Tarvitaan taloudellisia kannustimia varautua taloudellisesti eläkeikaan.

Suomalaisessa eläkejärjestelmässä on otettu jo aikaisempien uudistuksien myötä käyttöön elinaikakerroin, joka vaikuttaa eläkekertymän kokoon elinajanodotteen muuttuessa. Täten yhdenlaisen vakauttajan voidaan katsoa jo vaikuttavan eläkekertymiin ja siten eläkemenoihin niitä pääsääntöisesti laskien. Elinaikakertoimen lisäksi toisena vakauttajana toimiva elinajanodote määrittää alimman vanhuuseläkeiän määräytymisen ja se on tähän mennessä poikkeuksetta nostanut vanhuuseläkeikää tasaisen varmasti.

Eläkeläisten työssäkäyntiä olisi syytä edistää lisäämällä sen houkuttelevuutta. Työuran jatkamista alimman eläkeiän jälkeen tulisi kannustaa esimerkiksi nostamalla eläkekattumaprosenttia sekä huomioimalla työssä jatkamiseen kannustaminen verotuksessa.

Kommentit ehdotuksista ja niiden vaikutuksista

EETU ry näkee saavutetun sovun eläkejärjestelmän uudistamisesta kompromissina, jossa eri osapuolet ovat tehneet myönnytyksiä.

EETU ry pitää hyvänä tavoitetta eläkemaksujen rahastoinnin osuuden nostamiseksi. Eläkemaksujen rahastoinnin osuudella kevennetään painetta nostaa eläkemaksuja eläkemenojen noustessa.

Eläkejärjestelmän, ja etenkin sen rahoituksen, kannatuspohjan kannalta on olennaista, että eläkemaksujen korottamista pyritään välttämään. Eläkejärjestelmän kannatuksen lisäksi tärkeää on nuorten, työelämässä olevien sukupolvien usko eläkejärjestelmään ja sen myös heille tuomaan tulevaisuuden turvaan.

Rahastoinnin osuutta nostamalla ja sijoitussäännöksiä joustavoittamalla on mahdollista vähentää painetta eläkkeiden leikkaamiseen tai eläkemaksujen nostamiseen. Pitkällä aikavälillä tuottojen kasvun tulee kuitenkin näkyä eläkeläisten ja eläkkeiden rahoittajien taloudellisessa hyvinvoinnissa.

EETU ry pitää esitykseen sisältyvää inflaatiovakauttajaa ongelmallisena ja epäilee sitä myös tarpeettomaksi. Vuosien 2023 ja 2024 verrattain korkeita työeläkeindeksin korotuksia ei ole tapahtunut usein. Vuosina 1995–2022 ansiotaso nousi enemmän kuin eläkeindeksi. Toisaalta korkean inflaation toteutuessa korotuksille on myös tarve, jotta eläkeläiset selviävät kohonneista elinkustannuksista.

Indeksirajoittimen käyttöönotto heikentäisi eläkejärjestelmän järjestelmän koettua oikeudenmukaisuutta: rajoitin leikkaisi liialliset nousut, mutta se ei paikkaisi menetyksiä. Jos palkkakehitys jää jälkeen hinnoista tai indeksi kehittyy heikosti, ei mitään ole vastaavaa korjausmekanismia ole eläkkeen varassa elävien hyväksi. Eläkkeen varassa elävä ihminen kantaa täysimääräisesti inflaatio- ja rakennemuutosten riskin, mutta ei pääse osalliseksi suotuisista talousjaksoista. Indeksirajoittimen logiikka on palkkatuloa suosivasti yksisuuntainen.

Esityksen mukainen inflaatiovakauttaja voi pahimmillaan johtaa tilanteeseen, jossa pitkittyneen inflaation ja ostovoiman romahtamisen takia eläkeläisten taloudellinen tilanne heikkenee voimakkaasti. Vaikka inflaatiovakauttajan vaikutukset ovat laskettu maltilliseksi, tulee juuri pitkäkestoiseen ostovoiman heikkenemisen kauteen myös suhtautua riittävällä ennustettavuudella. Mikäli tällaisia kausia on ennustettavissa, eläkeläisten hyvinvointiin tulee kohdistaa muita korvaavia toimenpiteitä.

Indeksileikkausten vaikutukset kertaantuvat, koska kerran tehty leikkaus näkyy negatiivisesti eläkkeensaajan eläkkeen tasossa koko loppuelämän ajan. Kärsijöinä olisivat pitkään (esim. yli 20–30 vuotta) eläkkeelle olevat, joille elämän loppupuolella kertyy paljon kohonneita terveystmenoja. Tämä lisää köyhyys- ja toimeentulo-ongelmia iäkkäimmissä ikäryhmissä.

Pidämme ongelmallisena sääntöpohjaista vakauttajaa myös sukupuolivaikutusten näkökulmasta, koska suhteellisesti eniten niistä kärsivät pienituloiset eläkeläiset ja naisten eläkkeet ovat keskimäärin pienempiä kuin miesten.

Kommentit säännöskohtaisiin perusteluihin

98 §:n yhdenvertaisuutta on arvioitava lähemmin. Jos esitys toteutuu, eläkkeet irtaantuvat entistä selvemmin yleisestä ansiokehityksestä. Pitkällä aikavälillä tämä kasvattaa kuilua työssäkäyvien ja eläkkeensaajien tulotason välillä. Vaikka hintatason nousu kompensoidaan osittain, eläkkeen varassa elävä ei hyödy tuottavuuden tai reaali-palkkojen kasvusta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että eläkkeen varassa elävän elintaso suhteessa muuhun väestöön laskee ajan myötä.

Kommentit voimaantumoon

Pidämme kannatettavana, että indeksirajoitusta sovellettaisiin vasta vuodesta 2030 alkaen, eikä heti.

Kommentit lakiehdotuksista

-

Muut kommentit ja yleiset huomiot

Suomalaiset elävät ja pysyvät työkykyisinä pidempään. Eläkeläiset osallistuvat työelämään aktiivisemmin ja monipuolisemmin. Moni haluaa jatkaa työskentelyä vielä eläkkeellä.

Vanhuuseläkkeen rinnalla voi tehdä työtä ilman, että se vaikuttaa eläkkeen maksuun. Tehdystä työstä karttuu uutta eläkettä aina ylimpään eläkeikään asti. Yrittäjällä eläke kertyy vahvistetun YEL-työtulon perusteella.

Vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke on kuitenkin itse haettava, ja sen voi tehdä aikaisintaan, kun täyttää eläkkeen vakuuttamisvelvollisuudessa määritellyn yläikärajan. Ikäraja on 68 vuotta vuonna 1957 ja sitä ennen syntyneillä, 69 vuosina 1958—1961 syntyneillä ja 70 vuonna 1962 ja sen jälkeen syntyneillä.

Nyt eläkkeensaajan on siis jaksettava odottaa jopa vuosia, että voi hakea vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeensä. Tienattu eläke saattaa helposti jäädä kokonaan saamatta. Eläkkeensaaja voi menehtyä ennen yläikärajaa, tai tienatun eläkkeen hakeminen saattaa unohtua yläikärajaa vuosia odotellessa.

Vanhuuseläkkeen rinnalla tehdyistä ja päättyneistä työsuhteista karttuneet eläkkeet tulisi saada maksettavaksi ennen nykyistä yläikärajaa. Jos tahtoa tähän löytyisi, niin keinotkin löytyvät varmasti.

Indeksirajoitin on periaatteellisesti merkittävä muutos työeläkejärjestelmässä. Indeksisuojan murentaminen luo ennakkotapauksen, jossa työeläkeindeksiä voidaan rajata palkkakehitykseen vedoten. Uhkana on, että tulevaisuudessa tilapäiseksi tai tekniseksi väitettyjä rajoitteita voidaan lisätä ja laajentaa. Toteutuessaan esitys heikentäisi tulevien eläkeläisten ja nykyisten eläkeläisten luottamusta indeksisuojan pysyvyyteen.

Eläkejärjestelmän uudistamisessa tulisi osallistaa enemmän eläkeläisiä itseään. Lain valmistelijat eivät ole pyytäneet lausuntoa nyt käsillä olevasta ehdotuksesta eläkkeellä olevia edustavilta valtakunnallisilta järjestöiltä.

Kallinen Aaron
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry – Pensionärsförbundens
intresseorganisation PIO rf